REPERE PRIVIND ASIGURAREA ACCESULUI UNIVERSAL LA EDUCAȚIE PENTRU COPIII CU DIZABILITĂȚI PE TIMP DE CRIZĂ SANITARĂ

Sergiu CARA, masterand
Universitatea Liberă Internațională din Moldova
ORCID iD: 0000-0001-6463-7332

Rezumat. Actualitatea temei enunțate este determinată de schimbarea de paradigmă în sistemul educațional, în condițiile crizei sanitare. Prin urmare, autorul realizează o radiografie a aspectelor esențiale privind asigurarea accesului universal la o educație de calitate pentru toți copiii, abordate în cadrul unor cercetări și acte de reglementare de nivel național și internațional.

Cuvinte-cheie: paradigmă educațională, acces la educație, siguranța elevilor, educație de calitate.

KEY ASPECTS OF ENSURING UNIVERSAL ACCESS TO EDUCATION FOR CHILDREN WITH DISABILITIES DURING HEALTH CRISIS

Abstract. The actuality of the subject is determined by the paradigm shift in the educational system in the context of pandemic situation. In this context, the author highlights the aspects described in the international and national research and regulatory acts to ensure universal access for all children in the context of pandemic situation.

Keywords: educational paradigm, access to education, student safety, quality education.

Dizabilitatea și criza sanitară

Organizația Mondială a Sănătății definește dizabilitatea ca fiind reprezentată de orice restricție sau lipsă (rezultată în urma unei infirmități) a capacității (abilității) de a îndeplini o activitate, în maniera sau la nivelul considerat normal pentru o ființă umană. În anul 2001, aceeași autoritate de referință în materie de sănătate globală din cadrul sistemului Națiunilor Unite a realizat publicația *Clasificarea internațională a funcționării, dizabilității și sănătății*, acceptată în peste 190 de țări, ca un standard internațional, ce descrie și oferă o serie de noutăți privind sănătatea și dizabilitatea.

Astfel, funcționarea și dizabilitatea unei persoane reprezintă o interacțiune dinamică între stările de sănătate (boli, tulburări, leziuni, traumatisme etc.) și factorii contextuali (personali și de mediu). **Dizabilitatea este caracterizată ca fiind rezultat sau efect al unor relații complexe dintre starea de sănătate, factorii personali și factorii externi.**

Clasificarea internațională a funcționării, dizabilității și sănătății evidențiază anume importanța participării și funcției păstrate, în nici un caz incapacitatea și restricția, ține cont de factorii de mediu, cuprinde domenii de sănătate și cele asociate sănătății. Conceptul de *dizabilitate* înlocuiește atât deficiența (văzută ca o afectare organică sau funcțională), cât și *handicapul* (considerat drept o consecință socială a deficienței).

Astfel, precum rezultă din *Figura 1*, dizabilitatea și funcționarea apar ca rezultate ale interacțiunilor dintre **condițiile de sănătate** (afecțiuni, tulburări sau afectări) și **factorii contextuali**.

Pandemia și starea de urgență, în planul asigurării sănătății publice, au influențat în mare măsură starea psihologică a persoanelor cu dizabilități. Conform studiului „*Impactul pandemiei COVID-19 asupra persoanelor cu dizabilități*”, pandemia și starea de urgență au avut un impact negativ asupra calității vieții persoanelor cu nevoi (cerințe) speciale și a familiilor lor. Conform autorilor cercetării [4, p. 50], nivelul redus de informare și frica de necunoscut au condus la înrăutățirea stării psihologice a persoanelor cu dizabilități și la creșterea nivelului de depresie în rândurile acestora. În același context, cercetătorii conchid faptul că majoritatea persoanelor cu dizabilități s-au confruntat cu anumite frici, precum: decesul unei persoane dragi, pierderea veniturilor, faptul că sistemul medical ar putea să nu facă față nevoilor, în consecință, persoanele cu dizabilități să nu beneficieze de suportul medical necesar. Distanțarea și izolarea socială, de asemenea, cauzează o parte din temerile invocate.

Asigurarea unei educații de calitate pentru copiii cu dizabilități în perioada crizei sanitare

Realizarea procesului de educație este, de obicei, influențată de factori ce funcționează pe patru niveluri:

Figura 1. Reprezentarea Clasificării internaționale a funcționării, dizabilității și sănătății

- copilul și familia: gen, etnie, venit, sănătate, mobilitate;
- școala: resurse, practici de predare și învățare, etos, îngrijire și sprijin;
- comunitatea: relațiile școală-comunitate, implicarea autorităților locale, a societății civile;
- la nivel național: politici, investiții, norme sociale și de gen [1, p. 8].

Conform autorilor studiului „*Thinking about Pedagogy in an Unfolding Pandemic. An Independent Report on Approaches to Distance Learning During COVID19 School Closures*”, în perioada crizei sanitare, a avut loc o schimbare de paradigmă în cadrul sistemului educațional: *De la taxonomia lui Bloom – la piramida lui Maslow* [2, p. 8]. Or, nu putem asigura un proces educațional de calitate, dacă nu oferim, întâi de toate, siguranța și starea de bine copilului. Deosebit de actuală este în acest sens afirmația lui Kent Hoffman, clinician, psihoterapeut și cercetător specializat în psihologia dezvoltării, care susține următoarele: „*Când copiii se simt sprijiniți și în siguranță, învățarea are loc de la sine. Copiii nu pot învăța, când sunt copleșiți de griji și frici. Sunt atât de preocupați pentru a face față pericolelor și amenințărilor, încât nu se mai pot concentra la nimic altceva.*”

Totodată, lucrarea „*Supporting teachers in back-to-school efforts after COVID-19 closures: A toolkit for school leaders*”, publicată de UNESCO, pune în prim-plan șapte dimensiuni cheie pentru asigurarea unei educații de calitate, în perioada crizei sani-

tare, valorificând următoarele dimensiuni: *siguranța și sănătatea, starea de bunăstare și cea emoțională a cadrelor didactice, formarea continuă a profesorilor, investițiile și resursele financiare, monitorizarea și evaluarea, asigurarea condițiilor de muncă pentru cadrele didactice* (Figura 2) [7, p. 5].

Schimbările la nivel de politici din ultimii ani au condus la modificări în domeniul legislației și practicilor privind asigurarea accesului universal la o educație de calitate în Republica Moldova. Politicile, cadrul legal și normativ al statului nostru conțin multiple prevederi privind asigurarea accesului universal la o educație de calitate pentru toți copiii. Un rol deosebit în acest context îl constituie reglementările aprobate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării privind organizarea procesului educațional în condițiile învățării mixte, în contextul epidemiologic de COVID-19, pentru instituțiile de învățământ primar, gimnazial și liceal. Reglementările în cauză analizează rolurile diferitor actori responsabili de realizarea procesului educațional în condiții de criză sanitară: manageri ai instituțiilor de învățământ, coordonatori implicați în eradicarea COVID, cadre didactice.

Conform actelor menționate, organizarea procesului educațional în perioada crizei sanitare reclamă: modificarea / adaptarea conținutului și modului de rezolvare a sarcinilor de învățare, alocarea unei durate mai mari de timp pentru realizarea sarcinilor de învățare, modificarea / adaptarea tehnologiilor de evaluare a performanțelor școlare,

Figura 2. Dimensiunile cheie pentru asigurarea unei educații de calitate, în perioada crizei sanitare

oferirea de note explicative scrise, asigurarea unui *feedback* permanent elevilor etc.

„Instrucțiunea privind organizarea învățământului la distanță pentru copiii cu dizabilități” (Anexa la Ordinul MECC nr. 1934 din 28 decembrie 2018) indică obiectivele învățământului la distanță pentru copiii cu dizabilități, pe care le readucem în atenție: asigurarea accesului la educația de calitate pentru toți copiii, prin facilitarea accesului la resurse și servicii și crearea de comunități virtuale de învățare; diversificarea oportunităților de incluziune educațională a copiilor; dezvoltarea unui sistem de management al învățării prin cursuri *online*, prin alte opțiuni electronice, asigurând realizarea obiectivelor educaționale pentru fiecare copil; formarea și dezvoltarea competențelor elevilor cu dizabilități în domeniile: autoinstruire, cercetare, identificare de probleme și soluții, însușirea și utilizarea tehnologiilor informației și comunicării; implicarea participativă a părinților în incluziunea educațională a copiilor.

În temeiul „*Reperelor metodologice privind securitatea și siguranța online a elevilor în procesul educațional la distanță pentru instituțiile de învățământ primar, gimnazial și liceal în anul de studii 2020-2021*” (Anexa la Ordinul MECC 1069 din 6.10.2020), obiectivele învățământului la distanță pentru copiii cu dizabilități vizează: asigurarea accesului la educație de calitate pentru toți copiii, prin facilitarea accesului la resurse și servicii și crearea de comunități virtuale de învățare; diversificarea oportunităților de incluziune educațională a copiilor; dezvoltarea unui sistem de management al învățării, prin cursuri *online*, prin alte opțiuni elec-

tronice, asigurând realizarea obiectivelor educaționale pentru fiecare copil.

Or, în atare context, factorii decizionali accentuează, în special, importanța formării și dezvoltării competențelor elevilor cu dizabilități în domeniile: autoinstruire, cercetare, identificare de probleme și soluții, însușire și utilizarea tehnologiilor informației și comunicării, implicarea participativă a părinților în incluziunea educațională a copiilor.

Concluzii și perspective

Retrospectiva studiilor în domeniu relevă necesitatea unor abordări complementare diverse (educaționale, de sănătate, sociale etc.), pentru furnizarea unei asistențe de calitate pentru copiii cu dizabilități. Un rol deosebit în acest context revine cooperării intersectoriale dintre specialiștii din varii sfere: medicală, socială, educațională și membrii familiei, în perioada crizei sanitare, valorificând *domeniul medical*, ce realizează detectarea timpurie a problemelor de dezvoltare și acordare a serviciilor de abilitare și reabilitare medicală; *domeniul social*, ce creează condiții optime pentru incluziunea socială a copiilor cu dizabilități și a familiilor acestora; *domeniul educațional*, ce oferă condiții optime pentru incluziunea educațională a copiilor cu dizabilități în sistemul de învățământ general.

În acest context, se propune valorificarea celor trei perspective metodologice complementare pentru tratarea aspectului dizabilității în perioada crizei sanitare:

- *perspectiva pozitivistă* (cu accent pe valorificarea modelului social de tratare a dizabilității);

- *perspectiva interpretativă* (care dezvăluie esența serviciilor de intervenție medico-sociale pentru copiii cu dizabilități, depistarea/evaluarea dizabilității la copii);
- *perspectiva critică* (interpretează factorii/tendențele asociate cu dizabilitatea la copii);
- *perspectiva transdisciplinară* reprezintă analiza modalității optime de oferire a serviciilor

integrate de calitate, bazate pe modelul medical asociat cu cel social și educațional de furnizare a serviciilor pentru copiii cu dizabilități. Astfel, modelul transdisciplinar se impune ca o soluție pentru consolidarea procesului de prestare a serviciilor medicale și social-educative în perioada crizei sanitare.

REPERE BIBLIOGRAFICE

1. Antonowicz L. et al. *Crearea unor sisteme de educație reziliente în contextul pandemiei de COVID-19: Considerente pentru factorii de decizie de la nivel național, local și de unitate școlară*. Biroul Regional UNICEF pentru Europa și Asia Centrală, 2020.
2. Doucet A., Netolicky D. *Thinking about Pedagogy in an Unfolding Pandemic An Independent Report on Approaches to Distance Learning During COVID19 School Closures. Independent Report written to inform the work of Education International and UNESCO*, 2020.
3. *Instrucțiunea privind organizarea învățământului la distanță pentru copiii cu dizabilități*. Anexă la Ordinul MECC nr. 1934 din 28 decembrie 2018.
4. Malcoci L., Munteanu P., Cojocaru N. *Impactul pandemiei COVID-19 asupra persoanelor cu dizabilități, studiu sociologic*. Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din RM și Asociația Keystone Human Services International Moldova, 2020.
5. *Repere metodologice privind organizarea procesului educațional, în condițiile învățării mixte în contextul epidemiologic de COVID-19, pentru instituțiile de învățământ primar, gimnazial și liceal*. Anexă la Ordinul MECC nr. 1131 din 13.10.2020. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/repere_inv_mixta.pdf
6. *Repere metodologice privind securitatea și siguranța online a elevilor în procesul educațional la distanță pentru instituțiile de învățământ primar, gimnazial și liceal în anul de studii 2020-2021*. Anexă la Ordinul MECC nr. 1069 din 06.10.2020. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/img20201007_13332167.pdf
7. *Supporting teachers in back-to-school efforts A toolkit for school leaders*. Disponibil: <https://en.unesco.org/news/supporting-teachers-back-school-efforts-after-covid-19-closures-toolkit-school-leaders>.